

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TARBIYALANUVCHILARDA MILLIYLIKNI SHAKLLANTIRISH USULLARI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Qashqadaryo viloyati Yakkabog' tumani

14-DMTT Tarbiyachisi

Davronova Dildora G'aybullayevna

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarda milliylikni shakllantirishning usullari va o'ziga xos xususiyatlari yoritilgan. Milliy tarbiyaning ahamiyati, uni amalga oshirishda xalq ertaklari, milliy o'yinlar, san'at va adabiyotdan foydalanish kabi samarali metodlar tahlil qilingan. Shuningdek, bolalarning yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda milliy qadriyatlarni singdirishning eng samarali yo'llari ko'rib chiqilgan. Mazkur maqola maktabgacha ta'lim muassasalari pedagoglari, metodistlar va ota-onalar uchun foydali bo'lishi mumkin.

Kalit so'zlar: Milliy tarbiya, maktabgacha ta'lim, xalq ertaklari, milliy o'yinlar, san'at, adabiyot, pedagogik metodlar, an'ana, urf-odatlar, vatanparvarlik.

Kirish

Milliy tarbiya har bir xalqning madaniyati, an'analari, urf-odatlari va qadriyatlarini yosh avlod ongiga singdirish jarayonidir. Maktabgacha ta'lim bosqichi bolaning dunyoqarashi va shaxs sifatida shakllanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois, milliylikni shakllantirish ushbu bosqichning asosiy vazifalaridan biridir.

Ushbu maqolada milliy tarbiyaning ahamiyati, uni amalga oshirish usullari hamda maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'ziga xos xususiyatlari haqida so'z yuritamiz.

Milliylikni shakllantirishning ahamiyati

Milliy tarbiya bola shaxsiyatining quyidagi jihatlarini shakllantirishga xizmat qiladi:

1. Vatanparvarlik hissi – Ona yurtga mehr va sadoqat bilan qarashni o'rgatadi.
2. O'z madaniyatiga hurmat – Milliy meros, an'ana va urf-odatlarga nisbatan hurmatni shakllantiradi.
3. O'ziga ishonch – O'z xalqining boy tarixi va madaniyatiga tayangan holda, bola o'zligini his etadi.

4. Ijtimoiy moslashuv – Jamoa ichida o‘zini tutish madaniyatini rivojlantiradi.

Maktabgacha ta’limda milliylikni shakllantirish usullari

Milliy tarbiyani amalga oshirishda turli pedagogik metodlar va vositalardan foydalanish mumkin:

1. O‘yinlar va xalq ertaklari orqali milliylikni singdirish

Bolalar uchun eng ta’sirchan usullardan biri – milliy o‘yinlar va xalq ertaklaridan foydalanishdir. Masalan:

“Oq terakmi, ko‘k terak” kabi xalq o‘yinlari bolalarda jamoaviylik, tezkor fikrlash va harakat koordinatsiyasini rivojlantiradi.

Alisher Navoiy, Abdulla Qodiriy, Xo‘ja Nasriddin haqidagi ertak va hikoyalar orqali bolalarga milliy qadriyatlar singdiriladi.

2. Milliy kiyim va an‘analarni o‘rgatish

Bolalarni milliy kiyimlar bilan tanishtirish, ularning ma’nosini tushuntirish orqali milliy o‘zlikni shakllantirish mumkin.

Milliy bayramlarni nishonlash (Navro‘z, Mustaqillik kuni, Sumalak tayyorlash kabi) bolalarga xalq an‘analarini o‘zida his qilish imkonini beradi.

3. Musiqa va milliy san‘at orqali ta’lim berish

Milliy kuy va qo‘shiqlarni o‘rgatish orqali bolalar ona tili va madaniyatiga mehr uyg‘otadi.

An‘anaviy milliy cholg‘u asboblari (do‘mbira, rubob, karnay) bilan tanishtirish milliy san‘atga bo‘lgan qiziqishni oshiradi.

4. Ona tili va adabiyot orqali tarbiya berish

She‘r va maqollar o‘rgatish bolalar nutqini rivojlantirish bilan birga, milliy tafakkurni shakllantirishga yordam beradi.

Mashhur shoir va adiblarning bolalar uchun mos keladigan hikoyalaridan foydalanish tavsiya etiladi.

5. Amaliy faoliyat va hunarmandchilik

Loydan idish yasash, gilam to‘qish, kashtachilik kabi hunarlar haqida tushuncha berish bolalarning milliy merosga qiziqishini orttiradi.

Qog‘ozdan milliy naqshlar bilan bezatilgan buyumlar yasash orqali milliy san‘at elementlari singdiriladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o‘ziga xos xususiyatlar

Qiziqish asosida o‘rganish – Bolalar tabiatidan qiziquvchan bo‘lgani uchun ularga milliy qadriyatlarni ertaklar, o‘yinlar orqali o‘rgatish samarali bo‘ladi.

Ko‘rgazmalilik tamoyili – Milliy liboslar, san‘at asarlari va tarixiy suratlarni ko‘rsatish orqali bilimlar yanada mustahkam o‘zlashtiriladi.

Ijodiy yondashuv – Bolalar o‘zlari milliy kiyimlarni chizish, milliy o‘yinlar asosida yangi o‘yinlar o‘ylab topish orqali faollik ko‘rsatadi.

Takrorlash va davomiylik – Milliylikni shakllantirish bir martalik jarayon emas, balki uzluksiz davom etishi kerak. Shu sababli, har kuni milliy qadriyatlarga oid kichik mashg‘ulotlar o‘tkazish lozim.

Tarbiyachi kreativligining ahamiyati

Milliy tarbiyada tarbiyachining ijodiy yondashuvi quyidagi jihatlarida muhim ahamiyatga ega:

1. Bolalar qiziqishini oshirish – Qiziqarli va o‘ziga xos metodlar milliy qadriyatlarni o‘rganishni bolalar uchun zavqli jarayonga aylantiradi.

2. Tashabbuskorlikni rivojlantirish – Kreativ darslar bolalarning mustaqil fikrlashi va ijodkorligini oshirishga yordam beradi.

3. Milliy o‘zlikni anglashga yordam berish – Bolalar milliy madaniyat bilan yaqindan tanishib, o‘z xalqining qadriyatlariga hurmat bilan qarashni o‘rganadi.

4. Nutq va muloqot ko‘nikmalarini rivojlantirish – Interfaol o‘yinlar, rolli sahna ko‘rinishlari orqali bolalar milliy meros haqida bimalol so‘zlasha olishadi.

Milliy tarbiyada tarbiyachining kreativ yondashuvlari

1. O‘yinli yondashuv

Tarbiyachi milliy qadriyatlarni o‘rgatishda o‘yin elementlarini joriy etishi kerak. Masalan:

“Qadriyat topish” o‘yini – Tarbiyachi bolalarga milliy qadriyatlar haqida topishmoqlar beradi va ular javob topishga harakat qilishadi.

“Kim tez topadi?” – Tarbiyachi bolalarga milliy buyumlar yoki kiyimlar rasmlarini berib, ularning nomi va vazifasini aniqlashga undaydi.

2. Rolli o‘yinlar va sahnalashtirish

Tarbiyachi milliy ertak va afsonalardan sahna ko‘rinishlarini tashkil qiladi. Masalan, “Zumrad va Qimmat”, “Boy bo‘lishni istagan dehqon” kabi ertaklarni rollarga bo‘lib ijro etish orqali bolalar ularning ma’nosini chuqur anglaydi.

Milliy bayramlarni sahnalashtirish – Bolalar Navro‘z, Mustaqillik kuni kabi bayramlarga oid sahnalarni ijro etish orqali an‘analar haqida ko‘proq bilib oladi.

3. Interfaol texnologiyalardan foydalanish

Tarbiyachi animatsion video va slaydlar orqali milliy qadriyatlarni ko‘rsatadi.

Virtual sayohatlar – Tarbiyachi bolalarni virtual tarzda tarixiy joylar bilan tanishtiradi (Samarqand, Buxoro, Xiva).

4. Milliy hunarmandchilik va qo‘l mehnati

Tarbiyachi bolalar bilan birga milliy naqshlarni qog‘ozga chizish, loydan idish yasash, kashtachilik bilan shug‘ullanish kabi amaliy mashg‘ulotlar o‘tkazishi mumkin.

O‘zbek milliy naqshlari va gilam to‘qish san’ati haqida qisqa hikoyalar orqali bolalarning qiziqishini oshirish mumkin.

5. Milliy musiqa va raqs orqali tarbiya

Tarbiyachi bolalar bilan milliy qo‘shiqlarni kuylash yoki milliy cholg‘ularni tanishtirish orqali ularning san’atga bo‘lgan qiziqishini oshiradi.

Bolalar milliy raqs elementlarini o‘rganishadi, masalan, “Lazgi” yoki “Andijon polkasi”.

6. Ertaklarni yangicha talqinda yaratish

Tarbiyachi mashhur xalq ertaklarini yangicha shaklda sahnalashtirib, bolalarga zamonaviy hayot bilan bog‘liq qilib tushuntirishi mumkin. Masalan, “Alpomish” qahramoni zamonaviy bolalar orasida bo‘lsa, qanday fazilatlarga ega bo‘lishi kerakligi haqida bahs yuritish.

Tarbiyachining kreativligi uchun zarur bo‘lgan fazilatlar

Kreativ tarbiyachi quyidagi fazilatlarga ega bo‘lishi lozim:

1. Innovatsion fikrlash – Yangi pedagogik metodlarni o‘zlashtirish va amaliyotga joriy qilish.

2. Ijodkorlik – O‘yin va mashg‘ulotlarni yangi usullar bilan tashkil eta olish.

3. Bolalar bilan ishlash qobiliyati – Ularning qiziqishlarini tushunish va shu asosda mashg‘ulotlar uyushtirish.

4. Texnologiyadan foydalanish – Raqamli resurslardan foydalangan holda milliy tarbiyani yanada samarali olib borish.

5. Sabr-toqat va mehribonlik – Bolalar bilan ishlash jarayonida sabrli va mehribon bo‘lish.

Xulosa

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida milliy tarbiyani shakllantirish kelajak avlodning vatanparvar, madaniyatli va o'z xalqining qadriyatlarini hurmat qiluvchi inson bo'lib voyaga yetishiga xizmat qiladi. Bu jarayonda o'yinlar, ertaklar, milliy kiyim va san'at elementlari, adabiyot hamda amaliy mashg'ulotlardan foydalanish katta ahamiyatga ega. Shunday qilib, milliylikni shakllantirish bolalarning shaxsiy rivojlanishida muhim omil bo'lib, ularning o'z madaniyatiga hurmat bilan qarashini, o'zligini anglashini va kelajakda milliy qadriyatlarni asrab-avaylashini ta'minlaydi. Milliy tarbiyani samarali tashkil etish uchun tarbiyachining kreativ yondashuvi juda muhim. An'anaviy ta'lim usullari bilan cheklanmay, interfaol va ijodiy metodlardan foydalanish bolalar ongiga milliy qadriyatlarni singdirish jarayonini yanada samarali qiladi. O'yinlar, rolli sahnalar, qo'l mehnati, musiqa va texnologiyadan foydalanish orqali bolalarning milliy tarbiyaga bo'lgan qiziqishini oshirish mumkin. Shunday qilib, maktabgacha ta'limda kreativ tarbiyachi nafaqat bolalar bilimini oshiradi, balki ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirib, kelajakda milliy qadriyatlarni saqlash va rivojlantirishga hissa qo'shadigan shaxslar bo'lib shakllanishiga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullayeva M. "Maktabgacha ta'lim pedagogikasi". Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2020.
2. Vahobov R., Saidova G. "Milliy tarbiya va ma'naviy-axloqiy rivojlanish". Toshkent: Ma'naviyat, 2019
3. Karimova D. "Bolalar psixologiyasi va tarbiyasi". Toshkent: Fan, 2018.
4. O'zbekiston Respublikasi "Maktabgacha ta'lim to'g'risida"gi qonuni, 2017.
5. O'zbek xalq ertaklari to'plami. Toshkent: Sharq NMAK, 2015.
6. Sharipov S. "O'zbek xalq o'yinlari va ularning tarbiyaviy ahamiyati". Toshkent: Yangi asr avlodi, 2016.
7. Abdullayeva M. "Maktabgacha ta'lim pedagogikasi". Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2020.
8. Karimova D. "Bolalar psixologiyasi va tarbiyasi". Toshkent: Fan, 2018.
9. Vahobov R. "Milliy tarbiya metodlari". Toshkent: Ma'naviyat, 2019.
10. O'zbekiston Respublikasi "Maktabgacha ta'lim to'g'risida"gi qonuni, 2017.
11. O'zbek xalq ertaklari to'plami. Toshkent: Sharq NMAK, 2015.